



ประโยค ป.ธ. ๘

แปล มคอเป็นไทย

สอบ วันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๕๓

๑. นคติ วิถีจิตตูปปาโทติ อุปริมโกภุยา สดตจิตตคกขณายุกตสาปี
 ทวิตติคกขคคฺ วัฏฐพพนุปคตติยาอปปโหนกภาวโต วิถีจิตตคานมูปปาโท นคติ ๑
 ภวงคปาโคว โหตติ อธิปฺปาโย ๑ ภวงคจลนเมวาทิ อวธารณผลํ ทสฺเสตฺถ นคติ
 วิถีจิตตูปปาโทติ วุตฺตํ ๑ อปเร ปน นคติ ภวงคฺปจฺเจโทติ อวธารณผลํ
 ทสฺเสนฺติ ๑ คมฺปน วิถีจิตตูปปาทาภาวจเนเนว สิทฺธํ สติปี วิถีจิตตูปปาเท
 ภวงคํ อุปฺจฺฉิซฺชติ ๑ ภวงคฺปจฺเจทนามเนน ปน เหฏฺฐาปี วิสุํ วิสุํ อวคฺคตฺตา
 อธิ ปน อวิเสสณ วุตฺตํ ๑ สพฺพโส วิถีจิตตูปคตติยา อภาวโต ปจฺฉิมวาโรว อธิ
 โมฆวารวเสน วุตฺโต ๑ อณฺณตฺถ ปน ทฺตฺยคตฺติยวาราปี ตทาลมฺพนชวเนหิ
 สฺสณฺณตฺตา โมฆวารวาทิ วุตฺตา ๑

อาลมฺพนภฺตาคิ วิสยภฺตาคิ ปจฺจยภฺตาคิ จ ๑ ปจฺจโยปี หิ อารมฺมณฺนติ
 ปวฺจฺจติ ลภฺติ มาโร โธตารํ ลภฺติ มาโร อารมฺมณฺนติอาทิสฺสู วิย ๑ เตนเนวคฺถ
 โมฆวารสฺสาปี อารมฺมณฺนภฺตาคิ วิสยปฺปวคฺตฺติ สิทฺธํ ๑ อติปริคฺตารมฺมณฺนติ
 โมฆวารปฺลณฺวาปนสฺส ปจฺจโย โหติ ๑ อิตฺรธา หิ ภวงคจลนสฺส สกสฺสโกจเรชเว
 ปวคฺคนโต ปจฺฉิมวารสฺส อติปริคฺตารมฺมณฺเน ปวคฺติ นคติติ จตฺถนํ
 วารานมาลมฺพนภฺตาคิ วจฺนํ ทฺรฺฐปาทนํ สฺยาคิ ๑ ปณฺจทฺวารเอ ยถารหํ
 คํคํทฺวารานุรูปี คํคํปจฺจยวานุรูปี คํคํอารมฺมณฺนาทินุรูปฺลณฺจ อุปฺปชฺชมานานิ
 วิถีจิตตคานิ อวชฺชนทสฺสนาทิสมฺปฏฺธิจฺฉนฺนสนฺตฺริณ วัฏฐพพนชวเนตทาลมฺพน-
 วเสน อวิเสสโต สคฺเตว โหนฺติ ๑ จิตฺตูปปาทา จิตฺตคานํ วิสุํ วิสุํ อุปฺปคฺติ-
 วเสน อุปฺปชฺชมานจิตฺตคานิเชว วา จตฺถทสฺส อวชฺชนาทิปณฺจกสคฺตชวเน-
 ตทาลมฺพนทฺวาวเสน วิคฺตารา ปน จตฺถปณฺณาส สพฺพเสเมว กามาจฺจรานํ
 ยถาสมฺภวํ ตคฺถ อุปฺปชฺชนโต ๑ เอตฺถาคิ วิสยปฺปวคฺตฺติสฺงคฺเท ๑

๒. กิณจาปี สีตลา มุสสิควา คยหติ สา ปน เตโฆธาคูเยว ฯ
 มนุเท หิ อุฆุหคเต สีตพุทธิ สีตลาสงฆาตตสฺส กตฺตจิ กุณฺสส อภาวโต ฯ คยิทํ
 สีตพุทธิยา อนุวฏฺฐิตภาวโต วิญญาตติ ปาราปารเ วิย ฯ ตถาหิ มฺมมกาเล
 อาตเป จตฺวา ฉายํ ปวิฏฺฐานํ สีตพุทธิ โหติ ตคฺคเวว จิรกาลํ จิตานํ อุฆุหพุทธิ ฯ
 ยทิ จ อาโปธาคู สีตลา สียา อุฆุหภาเวน สห เอกสฺมี กลาเป อุปลพุภย
 น เจวํ อุปลพุภติ คสฺมา วิญญาตติ น อาโปธาคู สีตลาติ ฯ เย ปน ทฺรวตา
 อาโปธาคู สา จ มุสสิควา คยหตีติ วทนฺติ เต วคฺคพุพา ทฺรวตา นาม มุสสิควา
 คยหตีติ อิทํ อายสฺมนฺดานํ อภิมานมคฺคํ สฉฺชานเ วิยาติ ฯ วคฺคคฺคเหตฺมํ โปราณเหิ

ทฺรวตาสหคฺคตีนิ	ตีณิ ภูตานิ สมมุสฺ
ทฺรวตํ สมมุสฺสามีติ	โลโกขมภิมฺภตติ
ภูเต มุสสิควา สฉฺชานํ	มนสา คยฺหเต ยตา
ปจฺจกฺขโต มุสฺสามีติ	วิญญेยฺยา ทฺรวตา ตถาติ ฯ



เฉลย ประโยค ป.ธ. ๕

แปล มคธเป็นไทย

๑. ข้อว่า นคฺติ วิถีจิตฺตูปปาโท ความว่า เพราะโดยกำหนดอย่างสูง แม้อารมณ์ที่มีอายุ ๗ ขณะจิตไม่เพียงพอ เพื่อไวภูษัพพนจิตจะเกิดขึ้น ๒ หรือ ๓ ครั้ง ความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิตทั้งหลาย จึงไม่มี ฯ อธิบายว่า จิตย่อมตกลงสู่ภวังค์ทันที ฯ เพื่อแสดงถึงผลแห่งบทอวธารณะ ในบทว่า ภวังคฺจลนเมว นี้ท่านพระอนุรุธาจารย์จึงกล่าวว่า ย่อมไม่มีความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิต ดังนี้ ฯ แต่อาจารย์อีกพวกหนึ่ง แสดงถึงผลแห่งบทอวธารณะว่า ไม่มีภวังคฺปิเจตฺตํ ฯ ก็คำว่า ไม่มีภวังคฺปิเจตฺตํ นั้น สำเร็จด้วยการกล่าวถึงความไม่มีแห่งความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิตนั่นเอง แม้เมื่อมีความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิต ภวังคจิตก็ขาดได้ ฯ ก็เพราะแม้ข้างต้น ไม่ได้กล่าวแยกจากภวังคจลนจิตไว้ โดยชื่อว่าภวังคฺปิเจตฺตํ แต่ในอธิการว่า ด้วยอติปริตคารมณีนี ท่านพระอนุรุธาจารย์กล่าวคำว่า ไม่มีความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิต ดังนี้ไว้โดยไม่แปลกกัน ฯ เพราะไม่มีความเกิดขึ้นแห่งวิถีจิต โดยประการทั้งปวง เฉพาะวาระสุดท้าย (อติปริตคารมณีวิถี) เท่านั้น ท่านพระอนุรุธาจารย์ กล่าวไว้ด้วยอำนาจเป็นโมฆวาระ ในพระอภิธรรมมัตถสังคหปกรณีนี ฯ ส่วนในปกรณอื่น (คือ ปกรณ-ปรมัตถวินิจฉัย) แม้วาระที่ ๒ (มหันตารมณีวิถี) ท่านอาจารย์ก็กล่าวว่า เป็นโมฆวาระ เพราะว่างจากคทาत्मพนจิต และวาระที่ ๓ (ปริตคารมณีวิถี) ก็กล่าวว่า เป็นโมฆวาระ เพราะว่างจากชวณจิต ฯ

บทว่า อาลมฺพฺนญฺจตา ได้แก่ ทั้งเป็นอารมณ์ ทั้งเป็นปัจจัย ฯ ความจริง แม้ปัจจัย บัณฑิตก็เรียกว่าอารมณ์ คุงในประโยคเป็นคินว่า มารได้ช่อง มารได้ปัจจัย ฯ เหตุที่นั่นนั่นแล จึงสำเร็จคำว่าความเป็นไปแห่งอารมณ์อันเป็นปัจจัยแม้แก่โมฆวาระ ในบรรดาวาระทั้ง ๔ นี้ ฯ ความจริง อติปริตคารมณีย่อมเป็นปัจจัยแก่การบัญญัติว่า โมฆวาระ ฯ จริงอยู่ เมื่อกำหนดเนื้อความนอกไปจากนี้ เพราะภวังคจลนจิตเป็นไปเฉพาะในอารมณ์ของคน ๆ เท่านั้น ปัจฉิมวาระ จึงไม่มีความเป็นไปในอติปริตคารมณีย เพราะเหตุนี้ คำว่าเป็นอารมณ์แห่ง วาระทั้ง ๔

จึงเป็นคำที่ฟังเชื่อถือได้ยากแล ฯ วิถีจิตซึ่งเกิดขึ้นอยู่ในปัญจทวารตามสมควร
 เหมาะแก่ทวารนั้น ๆ เหมาะสมแก่ปัจฉิมนั้น ๆ และเหมาะสมแก่อารมณ์นั้น ๆ
 เป็นต้น ว่าโดยไม่แปลกกัน มี ๗ วิถีเท่านั้น คือ อาวัชชนวิถี ๑ ปัญจวิญญาณวิถี
 มีทสสนวิถี เป็นต้น ๑ สัมปฏิจฉันนวิถี ๑ สันตிரณวิถี ๑ ไวยาฐัพพนวิถี ๑
 ชวนวิถี ๑ ตทาลัมพนวิถี ๑ ฯ จิตตูปบาทหรือเฉพาะวิถีจิตที่กำลังเกิดขึ้น
 ด้วยอำนาจการเกิดขึ้น แห่งจิตทั้งหลาย แต่ละ แขนก มี ๑๔ ดวง คือ จิต ๕ ดวง
 มีอาวัชชนจิตเป็นต้น ชวนจิต ๗ ดวง และตทาลัมพนจิต ๒ ดวง แต่
 โดยพิสดาร กามาวจรจิตชื่อว่ามี ๕๔ ดวง เพราะกามาวจรจิตทั้งหมดนั้นแล
 เกิดขึ้นในปัญจทวารนั้น ตามที่เกิดขึ้นได้ ฯ บทว่า เอกตฺถ ได้แก่ ในวิสัยปวัตติ
 สังกหะ ฯ

๒. ความเย็นอันชาวโลก ย่อมสัมผัสจับต้องได้ แม้ก็จริง ถึงอย่างนั้น
 ความเย็นนั้น ก็คือ เตโชธาตุ นั้นเอง ฯ ความจริง เมื่อความร้อนลดลง
 ความรู้สึกว่ายเย็น ย่อมมี เพราะคุณอะไรๆ กล่าวคือความเย็นไม่มี ฯ ความร้อน
 นั้นนั้น อันชาวโลกย่อมรู้สึกได้ เพราะความรู้สึก ว่าเย็นไม่แน่นอน ประดุจความ
 ไม่แน่นอนในฝั่งน้ำฝั่งโน้น และฝั่งน้ำฝั่งนี้ ฉะนั้น ฯ เป็นความจริงอย่างนั้น
 ในหน้าร้อน พวกคนที่อยู่กลางแจ้ง แดดเข้าแล้วก็มีความรู้สึกว่าเย็น (แต่) เมื่ออยู่ที่
 ร่มนั้นแหละนานเข้า ก็จะมีความรู้สึกว่าร้อน ฯ ก็ถ้า อาโปธาตุฟังเป็นความเย็น
 ไชรั ก็ฟังกันหาอาโปธาตุได้แน่ ในหมวดเดียวกันกับความร้อน แต่ก็ค้นหา
 ไม่ได้ อย่างนั้น เพราะฉะนั้น ใคร ๆ จะเข้าใจอาโปธาตุว่าเป็นความเย็นไม่ได้ ฯ
 แต่พวกอาจารย์ที่พูดว่า ความเหลว ชื่อว่า อาโปธาตุ และอาโปธาตุนั้น อันบุคคล
 ย่อมสัมผัสถูกต้องได้ ดังนี้ ฟังถูกท่านผู้รู้คัดค้านว่า คำพูดที่ว่า ธรรมดาว่า
 ความเหลวอันบุคคล ย่อมสัมผัสจับต้องได้นี้ เป็นเพียงความ เข้าใจของพวกท่าน
 ประดุจความเข้าใจในสัทธาน ฉะนั้น ฯ สมจริงดังคำที่ท่านโบราณจารย์ทั้งหลาย
 กล่าวไว้ว่า



ชาวโลกนี้ สัมผัสสูตรรูป ๓ ซึ่งมีปกคิอยู่ร่วมกับ
ความเหลว ย่อมเข้าใจแน่นอนว่า เราสัมผัสของเหลว
บุคคลสัมผัสสูตรทั้งหลายแล้ว ย่อมยึดถือหลักฐาน
ด้วยความเข้าใจว่า เราสัมผัสได้โดยประจักษ์ ฉันท
บัณฑิตพึงทราบความเป็นของเหลว ฉันทันนั้น ฯ
